

๒. รูปนียาพยากรณ์ปัญหา ๑๒

พระราชชาติรสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า พระพุทธพจน์นี้ อันพระผู้มีพระภาคแม่ได้ทรงภาสิตแล้ว ว่า 'ดูก่อนอานนท์ กำมือของอาจารย์ในธรรมทั้งหลาย ไม่มีแต่พระตถาคต' ดังนี้. ก็แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอันพระเถระผู้บุตรแห่งนางพรหมณีชื่อ มาลุยกยะ มาทูลถามปัญหาอีกไม่ทรงพยากรณ์แล้ว. ปัญหานี้มีสองส่วน จักเป็นปัญหาอาศัยส่วนหนึ่งแล้ว โดยความไม่รู้บ้าง โดยความกระทำความชอบบ้าง. ถ้าว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'ดูก่อนอานนท์ กำมือของอาจารย์ในธรรมทั้งหลาย ไม่มีแต่พระตถาคต' ดังนี้. ถ้าอย่างนั้น พระองค์เมื่อไม่รู้ จึงไม่พยากรณ์แก่พระเถระผู้บุตรแห่งนางพรหมณีชื่อ มาลุยกยะ. ถ้าว่าพระองค์รู้อยู่ ไม่พยากรณ์, ถ้าอย่างนั้น กำมือของอาจารย์ในธรรมทั้งหลาย ย่อมมีแต่พระตถาคต. ปัญหาแม้ทั้งสองเงื่อนไข มาถึงพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าแล้ว, ปัญหาที่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าฟังขยายให้แจ่มแจ้งเกิด."

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้า แม่ได้ทรงภาสิตพระพุทธพจน์นี้ว่า 'ดูก่อนอานนท์ กำมือของอาจารย์ในธรรมทั้งหลาย ย่อมไม่มีแต่พระตถาคต' ดังนี้. ส่วนพระเถระมาลุยกบุตรมาทูลถามปริศนาแล้ว พระองค์ไม่ทรงพยากรณ์แล้ว, ก็แหละความไม่ทรงพยากรณ์นั้น พระองค์จะได้ทรงกระทำด้วยความไม่รู้ ก็หาไม่ จะได้ทรงกระทำด้วยความกระทำความชอบ ก็หาไม่. ความพยากรณ์ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ มีสี่ประการ, ความพยากรณ์ปัญหาสี่ประการเป็นไฉน? ปัญหาที่จำต้องพยากรณ์โดยส่วนเดียวหนึ่ง, ปัญหาที่จำต้องแจกพยากรณ์หนึ่ง, ปัญหาที่จำต้องย้อนถามแล้วจึงพยากรณ์หนึ่ง, ปัญหาที่จำต้องยกไว้หนึ่ง, ปัญหาที่จำต้องย้อนถามแล้วจึงพยากรณ์หนึ่ง, ปัญหาที่จำต้องยกไว้หนึ่ง, ก็ปัญหาที่จำต้องพยากรณ์โดยส่วนเดียวเป็นไฉน? ปัญหาที่จำต้องพยากรณ์โดยส่วนเดียวว่า "รูป อนิจจัง" รูปไม่เที่ยง "เวทนา อนิจจัง" เวทนาไม่เที่ยง "สัญญา อนิจจัง" ความจำหมายไม่เที่ยง "สังขาร อนิจจัง" สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง "วิญญาณ อนิจจัง" วิญญาณไม่เที่ยง; นี่ปัญหาที่จำต้องพยากรณ์โดยส่วนเดียว.

ปัญหาที่จำต้องแจกพยากรณ์เป็นไฉน? ปัญหาว่า "รูปเป็นของไม่เที่ยงหรือเล่า," "เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ, เป็นของไม่เที่ยงหรือเล่า" ดังนี้" ละอย่าง ๆ เป็นปัญหาที่จำต้องแจกพยากรณ์ละอย่าง ๆ; นี่ เป็นปัญหาที่จำต้องแจกพยากรณ์.

ปัญหาที่จำต้องย้อนถามแล้วจึงพยากรณ์เป็นไฉน? ปัญหาว่า "บุคคลย่อมรู้แจ้งสิ่งทั้งปวงด้วยจักขุหรือหนอแล" ดังนี้, เป็นปัญหาที่จำต้องย้อนถามแล้วจึงพยากรณ์.

ปัญหาที่ควรคงไว้เป็นไฉน? ปัญหาว่า "โลกเที่ยงหรือ" ดังนี้ เป็นปัญหาที่ควรคงไว้, ปัญหาว่า "โลกไม่เที่ยงหรือ," "โลกมีที่สุด," "โลกไม่มีที่สุด," "โลกมีที่สุดด้วยไม่มีที่สุดด้วย," "โลกมีที่สุดก็ไม่ใช่ไม่มี"

ที่สุดก็ไม่ใช่," "ชีวิตก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น," "ชีวิตต่างหาก สรีระต่างหาก," "สัตว์มีในเบื้องต้นหน้าแต่ความตาย," "สัตว์ไม่มีในเบื้องต้นหน้าแต่ความตาย," "สัตว์มีด้วย ไม่มีด้วย ในเบื้องต้นหน้าแต่ความตาย," "สัตว์มีก็ไม่ใช่ ไม่มีก็ไม่ใช่ในเบื้องต้นหน้าแต่ความตาย," เป็นปัญหาควรตั้งคือไม่ควรแก้ละอย่าง ๆ;นี้เป็นปัญหาควรตั้งไว้. พระผู้มีพระภาคไม่ทรงพยากรณ์ปัญหาควรตั้งนั้น แก่พระเถระมาตุกกยุบตร. และปัญหานั้นควรตั้งเพราะเหตุอะไร? เหตุหรือการณเพื่อจะแสดงปัญหานั้นไม่มี, เพราะเหตุนั้น ปัญหานี้จึงควรตั้งไว้, ควรเปล่งวาจาไม่มีการณไม่มีเหตุยอมไม่มีแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ตรัสรู้แล้วทั้งหลาย ขอถวายพระพร."

ร. "ดีละ พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้อวิสัยขนาปัญหานี้ สมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."